

Araştırma Makalesi

Çocuklarını Kurum Bakımına Bırakan Annelerin Annelik Deneyimlerinin Psikanalitik ve Kuram Oluşturma Perspektiflerinden Araştırılması

Müeyesser İrem TEMEL^{1*} , Ayşe Elif YAVUZ SEVER¹ , Göklem TEKDEMİR¹

¹ İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

Makale Bilgisi

Öz

Anahtar kelimeler:

annelik,
psikanalitik
perspektif,
kuram oluşturma
yöntemi,
kurum bakımı,
çiftdeğerlilik

Bu çalışma, çocuklarını kurum bakımına bırakmış ve ardından çocukları koruyucu ailelere yerleştirilmiş olan kadınların öznel annelik deneyimlerini araştırmaktadır. Psikanalitik bir perspektif benimsenerek katılımcılarla gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, bu görüşmeler sonucunda katılımcıların anneliklerine ve çocuklarına ilişkin zihinsel tasarımlarını ve öznel annelik deneyimlerini içeren araştırma verileri elde edilmiştir. Kuram oluşturma yöntemi ile gerçekleştirilen analiz sonucunda katılımcıların kendilerine ilişkin fedakâr, iyi, tümgüçlü annelik tasarımları sundukları gözlemlenmiş, bununla birlikte katılımcıların kendi anneliklerine ilişkin çifte değerli duygular hissettikleri anlaşılmıştır. Çocukları ile yaşadıkları ani ayrılıkların ve onlara fiziksel ve ruhsal bakım sağlayamamanın, katılımcıların kendilerini anne olarak konumlandırmakta ve anneliklerine ilişkin çifte değerliliği düzenlemekte güçlük çekmeleri ile ilintili olabileceği öne sürülmüştür. Gebelik dönemlerinde çocuklarına ilişkin olumsuz duygulanımlara sahip olduklarını ifade etmelerine rağmen katılımcıların kurum bakımına bıraktıkları çocuklarına ilişkin tutarlı bir biçimde olumlu zihinsel temsillere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Evli olmayan annelere ilişkin toplumdaki sosyal damgalamanın, katılımcıların gebelik dönemlerinde çocuklarına ilişkin hislerini etkilemiş olabileceği düşünülmüştür. Çocuklarını kurum bakımına bırakan annelere öznel deneyimlerini seslendirebilecekleri bir alan açabilmenin, sosyal hizmet politikaları ve terapötik müdahalelerin geliştirilebilmesi ve çocukların kurum bakımına alınmaları ile sonuçlanan ilişkisel, sosyal ve ekonomik dinamiklerin iyileştirilebilmesi için önemli olduğu düşünülmektedir. Kurum bakımının kaçınılmaz olduğu durumlarda ise, biyolojik ebeveynlerin perspektiflerini içeriden duyabilmenin hem ebeveynler hem çocuklar için ani ayrılığın olumsuz etkilerini azaltmada etkili olacağı düşünülmüştür.

Abstract

Keywords:

motherhood,
psychoanalytical
perspective,
grounded theory,
foster care,
ambivalence

This study investigated the women's subjective motherhood experiences who left their children to institutional care and whose children subsequently lived with foster parents. Adopting a psychoanalytical perspective, semi-structured interviews were conducted. A data set comprising of women's mental representations about motherhood and their children, along with the subjective motherhood experiences were obtained. The data analysis conducted with grounded theory methodology yielded that our participants displayed both favorable and unfavorable representations of motherhood while expressing ambivalence regarding their positions as mothers. It was inferred that the abrupt separation from their children and the inability to provide physical and psychological care to their offspring might be associated with difficulties in positioning themselves as mothers and regulating ambivalent emotions about motherhood. Although the participants reported to have negative feelings towards their children during pregnancy, they now provided positive mental representations of their offspring who were under institutional care. The stigmatization of single mothers in society might have influenced participants' negative feelings during pregnancy period. It is of utmost importance providing room for mothers whose children were under institutional care for voicing their experiences to improve social service policies and therapeutic interventions. In cases where institutional care is inevitable, biological parents' articulating their perspectives might help diminishing the negative impacts of abrupt separation for both parties.

*Sorumlu Yazar, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Ankara Türkiye

e-posta: iremmtemel@gmail.com

DOI: 10.31682/ayna.933241

Gönderim Tarihi (Received): 09.05.2021; Kabul Tarihi (Accepted): 03.10.2021

ISSN: 2148-4376

Giriş

Bu çalışmayı gerçekleştirme fikri, çocukları koruyucu ailede kalan biyolojik ailelerin çocuk-aile ziyaret saatlerinde gerçekleştirilen gözlemler sonucunda oluşmuştur. Türkiye’de çocuklar, ebeveynleri tarafından üçüncü şahıslara terk edilmeleri, haklarında ihmal ve istismara ilişkin ihbarlar olması durumunda veya ebeveynlerin onları kurum bakımına bırakmaları sonucu koruma altına alınmaktadırlar (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Koruma altındaki çocuklar Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı yatılı kuruluşlarda kalmaktadır. Koruma altındaki çocukların evlat edinilebilmeleri ya da kısa vadede biyolojik ailelerinin yanlarına dönebilmeleri için uygun koşullar oluşmamışsa kurum bakımının olası olumsuz etkilerinden kaçınmak için çocuklar koruyucu aile hizmetinden faydalanabilmektedir. Evlat edinme hizmet modelinin aksine, koruma altındaki bir çocuğun koruyucu aile hizmetinden yararlanabilmesi için biyolojik ailesinin yazılı veya sözlü onay vermesine gerek yoktur. Çocuklar koruyucu ailede kaldıkları sürece belirli aralıklarla biyolojik aileleri ile görüşme hakkına sahiptirler ve evlat edinme hizmet modelinin aksine çocukların velayetleri ve nüfus kayıtları biyolojik ailelerin üzerinde kalır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012).

Literatür Taraması

Psikanaliz ve psikoloji literatürüne bakıldığında, Türkiye’de çocuklarını kurum bakımına bırakan ebeveynler ile yürütülen nitel araştırmaların oldukça kısıtlı sayıda olduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırma fikri ise; çocukları kurum bakımındayken koruyucu aile yanına geçmiş ebeveynlerin, çoğunlukla da annelerin, ziyaret saatlerinde çocuklarıyla etkileşimlerini sosyal hizmet görevlilerine çocuklarından nasıl bahsettiklerini gözlemleyerek oluşmuştur. Bir anne doğurduğu çocuğa bakmakla ne derece yükümlüdür? Ebeveynler çocuklarını bırakmış olmakla ilgili ne hissetmekte, kendi ebeveynlikleri ile ilgili ne düşünmektedirler? Bu makale, yukarıdaki sorulardan yola çıkarak tasarlanmış, psikanalitik bir perspektifle yürütülmüş ve araştırma deseni olarak kuram oluşturma yöntemi kullanılmış bir yüksek lisans tezine dayanmaktadır. Davies ve arkadaşları (2007) annelik ile ilgili gerçekleştirdikleri çalışmada, çocukları kurum bakımında bulunan biyolojik annelerin annelikleri ile ilgili bir anlatı geliştirebilmelerinin ve öznel annelik deneyimlerinden bahsedebilmelerinin, sosyal hizmetler perspektifinde daha merkezi bir yer edinebilmelerini sağlayacağı belirtilmiştir. Bu çalışmada, çocuklarını kurum bakımına bırakan annelerin ruhsal dinamiklerinin incelenmesi ile bu anneler hakkında literatürde gerçekleştirilmiş olan kısıtlı çalışmalara katkı sunmak, önleyici sosyal hizmet politikalarının ve terapötik müdahalelerin geliştirilebilmesi için çocuklarını kurum bakımına bırakan kadınlardan oluşan bu grubun öznel deneyimlerini dile getirebilecekleri bir alan açmayı amaçlanmıştır. Gerçekleştirilen bu çalışmada da

katılımcıların öznel annelik deneyimlerine ilişkin anlatılar oluşturmalarını sağlayarak, bu anlatıların içerisinde çocuklarıyla, kendi annelikleriyle ve sosyal hayatla nasıl ilişkilendikleri araştırılmıştır.

Çocukları kurum bakımına alınan veya kurum bakımıyla ilişkilenen annelerle ilgili olarak, sosyal hizmetler politikaları karşısında annenin konumunu (Davies ve diğerleri, 2007), çocukları evlat edinilen annelerin geçtiği yas sürecini (March, 2015), beklenmeyen hamilelik süreci sonucu çocuklarını evlat edindiren ergen annelerin geçtiği süreci (Clutter, 2014), kendileri kurum bakımındayken çocuk sahibi olan ergen annelerin deneyimini (Aparicio ve diğerleri, 2015) ve çocukları evlat edinilen ebeveynlerin ilişkilerini inceleyen az sayıda nitel araştırma (March, 2014, 2015; Aloï, 2009) yapılmıştır. Açık evlat edinme sistemi ile çocuklarıyla temas kurabilen ebeveynlerin çocukları ile görüşebilmesi, çocukları koruyucu aile yanında kalmakta olan annelerin çocukları ile görüşebilmeleri durumuna benzese de (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012, March 2014, 2015) evlat edinme süreci geri dönüşü olmayan bir süreçtir ve hukuki olarak koruyucu ailelikten farklı düzenlenmiştir. Buna karşılık koruyucu aile hizmeti, aynı kurum bakımı gibi geçici bir hizmet olarak tanımlanmakta ve çocuğun yasal hakları devlet ve biyolojik aile arasında paylaşılmaktadır. Türkiye'deki evlat edinme sisteminin biyolojik ebeveyn-çocuk ilişkisini kesmesi, hukuki olarak ebeveynin çocuk üzerindeki tasarrufunu kaybetmesi, buna karşılık çocuğu koruyucu ailede kalan ebeveynin çocuğu ile ilişkisini sürdürebilmesi, hatta belirli koşullarda çocuğunu geri alabilecek olması gibi düzenlemeler iki sistem arasındaki farkları oluşturmaktadır. Çocuk ile ilişki kurmaya müsaade eden ve etmeyen evlat edinme sistemleri incelendiğinde, iki modelin ebeveynlerin endişe ve yas hislerini farklı etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır (Henney ve diğerleri, 2007). Benzer şekilde farklı yasal düzenlemelerin, çocuğu koruyucu ailede kalan ebeveynler ile çocuğu evlat edinilen ebeveynler arasında da farklı ruhsal ve duygusal yankılar yaratacağı düşünülmektedir. Çocukları koruyucu aile yanında kalan biyolojik ebeveynlerin ebeveynlik deneyimine ışık tutabilecek niteliksel veya niceliksel bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Güncel psikanalitik kuramlar çerçevesinde anne-çocuk ilişkisi ele alınırken, çocuğun anneye dair bakışı ve ihtiyaçları yerine, annenin öznel deneyimini merkeze koyan bir perspektif önerilmektedir (Benjamin, 1988, s. 124; Parker, 1997, ss.18-19). Zaman içerisinde değişen aile yapıları ve ailenin biyolojik anne-baba-çocuk üyelerinden farklılık gösterebilmesi de annenin konumunun ve işlevinin farklı açılardan değerlendirilmesi için malzeme sunmaktadır.

Bu bağlamda bir çalışmanın yapılması; çocukları kurum bakımında ya da koruyucu aile yanında olan biyolojik annelerle gerçekleştirilecek olan, çocuklarını kurum bakımına bırakma

ihhtimali daha yüksek olan kişilerle önleyici nitelikte çalışmalar yapılabilmesi, dezavantajlı sosyo-ekonomik seviyeye mensup annelerin çocuklarına daha iyi bakım verebilmeleri ve kendilerinin de ruhsal destek alabilmeleri için yol gösterici olacaktır. Bu tür çalışmaların hedef kitleye ulaşabilmesi ve etkili olabilmesi için çocuklarını kurum bakımına halihazırda bırakmış olan ebeveynlerin öznel ebeveynlik deneyimlerinin, çocukların hangi şartlarda ve hangi motivasyonla kurum bakımına bırakıldığının anlaşılması gerekmektedir (Davies ve diğerleri, 2007).

Yöntem

Bu araştırmada kuram oluşturma yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımda veriden anlam kategorileri çıkartılır ve bu kategoriler aşamalı bir biçimde birbiriyle bütünleştirilir (Willig, 2008 s. 35). Bir yöntem olarak kuram oluşturma bu kategorilerin nasıl belirleneceği ve nasıl birleştirileceği ile ilgili kılavuz sunarken, teorik bakımdan bir kuram oluşturma da bu sürecin ürünü olarak ortaya çıkar (Willig, 2008 s. 35). Bu yaklaşım, bir süreci açıklamaya veya anlamaya yönelik uygun bir kuram bulunmadığında veya literatürde araştırma modelleri çalışmacının ilgilendiği alanlar dışında gerçekleştirildiğinde, mevcut kuramlar yetersiz kaldığında uygulanabilmektedir (Creswell, 1997/2013, ss. 83-89). Kuram oluşturma yöntemi, diğer niteliksel araştırmalardan daha sistematik olması ve çalışmada araştırmacının rolüne daha az vurgu yapması sebebiyle öznel insan deneyimlerini araştırma konusunda niteliksel araştırma yöntemleri arasında öne çıkmaktadır (Rennie ve diğerleri, 1988). Kuram oluşturma yönteminde, veriler içerdikleri olay, olgu ve durumlarla ilişkili olarak çoklu seviyeli anlam kategorilerine ayrılırlar. Analiz, veri toplama aşaması sürdürülürken başlayabilir ve çalışmaya yeni eklenen verilerin analize dahil edilmesiyle sürer. Amaçlanan, verilerden çıkartılan kategoriler doygunluğa ulaşana kadar veri toplamanın sürdürülmesidir. Dolayısıyla, çalışma boyunca analiz ve veri toplama arasında gidip gelme söz konusudur. Toplanan verilerin, mevcut olan ve yeni oluşturulan kategorilerle karşılaştırılmasıyla analiz ilerler. Bu da 'sürekli karşılaştırma' (Cresswell, 2013, s. 86) olarak isimlendirilir. Kuram oluşturma deseninde analiz, katılımcıların ifadelerinin araştırılan olguyla olan ilişkilerine göre anlam gruplarına ayrılmasını (kodlama) içerir (Cresswell, 1997, aktaran, Starks ve Brown Trinidad, 2008, s. 1375). Bu kategoriler, kendi alt kategorilerine ayrılır; bu süre zarfında kategorilerin veriyle ilişkisi (belirli bir örüntünün ortaya çıkıp çıkmadığı gibi) incelenir. Verinin ilk ele alınma sürecinde, araştırmacı veriye ilişkin fikirlerini ve verilerin işaret ettiğini düşündüğü teorik noktaları kısa hatırlatıcı notlarla veri üzerinde belirtebilir.

Bu çalışmada araştırmanın kendisi ve veri analizi, psikanalitik bakış açısı benimsenerek ve psikanalitik literatür temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Ancak psikanalitik kavramlar, bu araştırma için bir ön şablon olarak kullanılmamış; yaklaşım uyarınca analiz süresince katılımcıların sağladıkları verilerde ortaya çıkan temalar kuram oluşturma yönteminin temelini atmıştır. Çocuklarını kurum bakımına bırakmış annelerle ilgili Türkiye literatüründe araştırma bulunmaması ve yurtdışında bu konuda gerçekleştirilen çalışmaların oldukça kısıtlı sayıda olması ve bunların da psikanalitik bakış açısı dışında başka perspektifler benimsenerek gerçekleştirilmesi, bu tezin kuram oluşturma yaklaşımı ve psikanalitik perspektifin benimsenerek yürütülmesinde etkili olmuştur.

Örneklem

Katılımcılara, araştırmacının çalışmakta olduğu İstanbul Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Koruyucu Aile Birimi vasıtası ile ulaşılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, çocuklarını kurum bakımına bırakmış/yakınlarına bırakarak kurum bakımına alınmalarını sağlamış 22-45 yaş arasındaki 7 kadın oluşturmuş olup 2 katılımcı pilot araştırma örneğini, 5 katılımcı araştırma örneğini oluşturmuştur. Araştırmanın yürütülebilmesi için ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan izin alınmıştır. Katılımcıların seçiminde, birinci yazarın kurumsal alanda birlikte çalışmamış olması, çocukların annelerinden mahkeme kararı ile alınmamış olması ve çocuklarını kuruma veya yakınlarına kendilerinin bırakmış olması ölçütleri kullanılmıştır. Tüm katılımcılara onam formu imzalatılmış, okuma-yazması olmayan katılımcılara onam formu sözlü olarak okutulmuştur. Katılımcıların ve çocuklarının isimleri metin içerisinde gizlilik ilkesi sebebiyle değiştirilmiş, katılımcılar kendi ve çocuklarının isimlerinin araştırma metninde geçmeyeceği konusunda bilgilendirilmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışma için katılımcılarla hem psikanalitik kurama dayalı hem de söylemsel bir perspektif benimsenerek yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma örneği, çalışma örneğinden ayrı tutulmuştur. Bu çalışmada, pilot katılımcılarla birer tane, çalışma katılımcılarıyla ikişer tane yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir.

Creswell (1997/2013, ss. 83-89), görüşmeler yürütülürken başta sürecin nasıl deneyimlendiğine ve sürecin evrelerini anlamaya yönelik soruların yöneltilebileceğini ve süreç araştırmacı tarafından daha iyi kavrandıktan sonra detaylı soruların sorulabileceğini ifade eder.

Kuram oluşturma için veri toplama ve veri analizi süreçlerinin eş zamanlı yürütülmesi gereklidir (Chun Tie ve diğerleri, 2019). Bu doğrultuda amaçlı örneklem ile araştırma sorusuna

cevap verebilecek katılımcılar ilk aşamada seçilip, onlardan elde edilen verilerin analiz edilmesinden sonra daha geniş bir örneklemden veri toplanmaya geçilebilir (Chun Tie ve diğerleri, 2019).

Bu çalışmada da iki katılımcı ile gerçekleştirilen pilot görüşmeler sonrasında, İstanbul Üniversitesi'nde sosyal psikoloji ve klinik psikoloji alanında uzman iki öğretim üyesi ile tartışılarak araştırma örnekleme için görüşme soruları ayrıntılı biçimde belirlenmiştir. Görüşmelerin ilk aşaması, katılımcılardan çocuğunun hikayesini gebelik döneminden itibaren anlatmasını isteyen genel bir soruyla başlatılmıştır. İkinci görüşmede ise katılımcılara anneliği nasıl deneyimledikleri, annelik kavramı hakkında ne düşündükleri, çocuklarıyla ilişkileri, çocuklarını kuruma bırakmayı nasıl deneyimledikleri, kendi aileleri ile ilişkileri konusunda detaylı sorular yöneltilmiştir.

Verilerin Analizi

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde önce temel çekirdek kategoriler belirlenmiş; ardından her bir kategori kendi alt-kategorilerine ayrılmıştır (Barlow ve Cairns, 1997). Araştırma sorusuna verilen yanıtlar, anneliğin nasıl deneyimlendiğine ilişkin bir betimleme oluşturmuştur. Araştırmada oluşturulan kuramda kadınların annelik deneyimlerinin tutum, inanç ve kişisel özelliklerin süregelen bir yeniden değerlendirilmesini içerdiği önerilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler, Strauss ve Corbin'in (1998, aktaran, Cresswell, 2013) geliştirdiği eksenel kodlama yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz sürecinde, araştırmacının veriye ilişkin fikirlerini hatırlatıcı notlar yazması hem analiz sürecinin açıklanmasına hem de kuram geliştirmeye yardımcı olur (Cresswell, 2013, s. 85). Bu çalışmada da katılımcıların sağladığı veriler taranırken, kodlamaya yol gösterebilecek düşünceler hatırlatıcı notlarla kayıt altına alınmıştır. Eksenel kodlama ile önce verilere ilişkin hatırlatıcı notlar yazılmış, ardından üç aşamalı kodlama gerçekleştirilmiştir. Üç aşamalı kodlamanın ardından, kodlar teorik kod olarak dördüncü ve son aşamada kodlanmıştır. Teorik kodlama gerçekleştirilirken veriler 3. ve 4. kodlama aşamalarında psikanalitik kuramın bakış açısından yorumlanmıştır.

Çalışmada yürütülen analiz sürecini özetleyen, bu çalışmada kullanılan verilerle gerçekleştirilen kodlama örneği Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Kodlama Örneği

Hatırlatıcı Notlar	Alıntı	Açık	Eksenel	Seçici	Teorik Kod
'Hizmet'e odaklanılmış durumda, Almama sebebi, yeterli olmama, ailesinin durumunu bilmemesi, hayati tehlike'	<i>"Ee şu an ben almaya kalksam onu, o koruyucu ailenin verdiği hizmeti veremem belki çünkü benim ailemden kimse bilmiyor bu durumu."</i>	Yeterli olamayacağı düşüncesiyle çocuğu geri almama	Anneden daha "iyi" hizmet veren koruyucu aile, çocuğu bilmeyen aile	Annelik konumunu benimsemekte güçlük	Annelik deneyimi

Çalışmanın Güvenilirliği

Yıldırım ve Şimşek (2011, s. 256), nitel araştırmalarda araştırmacının esnek davranabilmesinin, gerekli durumlarda yeni araştırma soruları ekleyebilmesinin çalışmanın iç geçerliğini artırdığını; katılımcılarla yüz yüze ve uzun süreli görüşmeler yapmanın, araştırmacının araştırma alanına yakın olmasının nitel araştırmada geçerliği sağladığını ifade eder. Mevcut araştırmada katılımcıların öznel deneyimlerini olabildiğince açık aktarmaları araştırma içerisinde öncelik olarak belirlenmiş, görüşme biçimi buna göre oluşturulmuştur. Bunu sağlamak için ilk görüşmeler katılımcıların çağrışımına yer açacak şekilde tek bir soru ile başlatılmış, her bir katılımcı ile farklı zamanlarda iki kez görüşülmüş, görüşmelerin süresi uzun tutularak katılımcıların araştırmacı ile etkileşim aralığı artırılmıştır. Bunlara ek olarak görüşme içerisinde açık uçlu sorular olmasının araştırmacının katılımcıların ifadelerindeki önemli olduğu düşünülen yerleri yeni sorularla açmasının da veri içerisinde katılımcı kontrolünü artırdığı ve araştırmanın inandırıcılığına katkıda bulunduğu düşünülmüştür.

Sorumlu yazarın araştırmanın gerçekleştiği dönemde katılımcıların çocukları ile ilgili işlemleri sürdürmek için başvuruda bulunduğu Koruyucu Aile Birimi'nde çalışıyor olması, araştırma içeriğini ve katılımcı-araştırmacı ilişkisini refleksivite ekseninde düşünmeyi gerektirmiştir. Refleksivite kavramı, öznelliği çalışma içerisindeki değişkenlerin birbiriyle ilişkisini karıştırabilecek bir yanlılık kaynağı olarak ele alır (Lazard ve McAvoy, 2020). Metnin başında belirtildiği gibi bu araştırmayı gerçekleştirme fikri, aile görüşmelerinde katılımcıların çocukları ile ilişkisinin gözlemlenmesi ile oluşmuştur. Koruyucu Aile Birimi içerisinde yürütülen sosyal hizmet çocuk odaklı iken, araştırma görüşmelerinde bu çocukların anneleri olan katılımcıların öznel deneyimlerinin anlaşılması öncelenmiş, bu nedenle kadın/ebeveyn odaklı bir perspektif benimsenmiştir. Bu nedenle araştırmacının özdeşim nesnelere sosyal hizmet yürütülürken çocuklar olmuş, araştırma görüşmelerinde katılımcılarla birebir ve uzun

görüşmelerle kurulan yakın ilişki sonucunda özdeşim nesnelere katılımcılar olmuştur. İki farklı perspektif (çocuk odaklı-kadın odaklı) arasındaki gerilimin araştırmacı açısından duygusal olarak sindirilmesi gerekmiş; klinik psikolog ve sosyal psikolog olan diğer yazarlarla gerçekleştirilen görüşmeler bu konuda yardımcı olmuştur. Araştırmacı için katılımcıların öznel hikayelerini dinlemek görünen işleyişin arkasındaki hikayelere, bir bakıma olayın perde arkasındaki hikayelere tanıklık etme hissi uyandırmış; çalışma psikanalitik bir eksende yürütülse de sosyo-ekonomik koşulların bireylerin yaşam akışlarında ne kadar belirleyici olduğu konusunda araştırmacıya iç görü ve hem ruhsal hem de sosyo-ekonomik gerçekliği kapsayan bütünlüklü bir perspektif sağlamıştır.

Hem katılımcılar hem de araştırmacı açısından rol karmaşasını azami ölçüde engellemek için, katılımcılar sorumlu yazarın birim içerisinde geçmişte veya mevcut durumda dosyalarıyla ilgilenmediği çocukların anneleri arasından seçilmiştir. Bu biçimde olası bir çıkar çatışması engellenmiştir. Ancak katılımcıların öznel deneyimlerini serbest bir şekilde aktarmalarının istendiği görüşmecinin aynı zamanda çocuklarının işlemleri için müracaat ettikleri Koruyucu Aile Birimi'ndeki bir psikolog olmasının dolaylı etkileri olabileceği düşünülmektedir. Veri analizinin üç araştırmacı tarafından yapılmasının çalışmanın gözleme bağlı güvenilirliğini artırdığı düşünülmüştür (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 260).

Bulgular

Bu bölümde, Tablo 2'de görülen alt başlıklar, temel olarak bütün görüşme verilerinde görülme sıklığına göre düzenlenmiş, ancak temaların birbirleri ile anlamsal ilişkilerinin bütünlüklü olması da gözetilerek ele alınmışlardır.

Tablo 2.

Teorik Kodlar ve Seçici Kod Alt Grupları

Teorik Kodlar	Annelik Tasarımları	Annelik Deneyimi	Çocuk Tasarımları
	İyi Annelik	Hamileliği gizleme	Çocuğu tarifleme biçimleri
	Kötü Annelik	Annelik konumuna girmekte güçlük	Düşlemlenmemiş çocuk
	Tüm güçlülük	Annelik konumunda durma	Çocuğun yetişkin gibi konumlanması
	Toplumsallaştırılmış Annelik	Gerçekleştirilemeyen annelik ile ilgili onarım arzusu Kadınsı rekabet Sosyal destekten yoksun gebelik Gebelikte kadının bebekle ilişkisi	Çocukla ilgili iletim ve özdeşim

Annelik Tasarımları

Belirlenen ilk teorik kod olan annelik tasarımları başlığı içerisinde, katılımcıların söylemsel düzlemde kendilerini “iyi anne”, “kötü anne” ve “tüm güçlü anne” olarak tanımladıkları gözlemlenmiştir.

Şükür çocuğum hiçbir zaman unutmadı beni, niye unutmadı çünkü hiçbir zaman ne bileyim almamazlık yapmadım, görmemezlik yapmadım, hiçbir zaman yurttan olsun koruyucu ailede olsun hiçbir zaman demedim ki bu ay gideyim de öbür ay bu ay gitmeyeyim de öbür aya gideyim. (Zehra Hanım, 34)

Çocukları kurum bakımına alınan kadınlar çocukları ile sadece ziyaret saatlerinde görüşebilmektedir. Başka bir deyişle, ziyaret saatleri katılımcıların çocukları ile etkileşim kurabildikleri tek zaman dilimidir. Bu durum göz önüne alındığında katılımcıların çocuk ziyaretlerine atfettikleri önem ve kendi anneliklerini ziyaret sıklığı üzerinden kurgulamaları açıklık kazanır. Aynı zamanda katılımcıların kendilerini fedakâr anneler olarak tasarladıkları ve bir annenin çocuğuna kendisini adanmış olmasını iyi anneliğin bir gerekliliği olarak kabul ettikleri gözlemlenmiştir.

“Annelik deyince aklıma ne geliyor, annelik fedakârlıktır.” (Zehra Hanım, 34)

Kızım için, kurumsalda asla çalışmıyorum, onun yansırı hayatıma giren çıkan insanları ona göre seçiyorum; acaba bana zarar verebilecek mi, acaba nasıl verir, hani kızım yarın bir gün ben alacağım ve ben hala mesela o insanla görüşeceğim, acaba bunun bana tepkisi ne olur, acaba, yani hep o ‘acaba’larla bakıyorum hayata ve her zaman için sanki benim kızım yanımdaymış gibi davranıyorum. (Hasret Hanım, 22)

Bu katılımcı, çocuğunun kendisi için önemli olan diğer şeylerden daha önce geldiğini aktararak hayatını çocuğuna göre şekillendiren, kendisini çocuğuna adanmış fedakâr anne konumunu benimsemiştir. Katılımcıların çocuklarını kurum bakımına bırakmış olmaktan dolayı suçluluk hissedebilecekleri, kendi iyi anneliklerini pekiştirmek için çocuğa adanmışlık halini vurgulamaya ihtiyaç duyabilecekleri düşünülmüştür. Bu durumda, çocuğa adanmış olma, fedakârlık yapıyor olma hali, anneler için telafi niteliği taşıyor olabilir.

Annelik hakkında toplumdaki genel geçer kanaatler ve değer yargıları, iyi anne kadar kötü anneyi de tanımlayarak annelerin nasıl davranmaması gerektiği konusunda da fikir verir. Annenin çocuğuna olan sevgisi medyada aşkın ve ruhani bir sevgi olarak yeniden üretilmekte (Swigart, 1992, ss. 42-43), toplumdaki genel kavrayış insan hayatına olan saygının nihai halinin anne ve çocuk bağı arasında ifade bulduğunu ima etmektedir (Abrams, 2015).

Dolayısıyla bir annenin çocuğunu bırakması, terk etmesi veya hamileyken bebeğini aldırması iyi anneliğe dair bu kavrayışı zedeler ve bu kişiler toplum tarafından kötü anneler olarak etiketlenirler (Abrams, 2015). Wallbank (2001, ss. 37-65) hukuki ve sosyal düzlemde, çocukla ilgili yasalarda da tek annelere olumsuz nitelikler atfedildiğini ifade etmektedir; dolayısıyla iyi ve kötü anneliğe ilişkin söylemler hem toplumsal normlar hem ruhsal kuramlar hem de hukuk tarafından şekillendirilmektedir. Bu çalışmaya katılan annelerin de görüşmeler içerisinde kendi anneliklerine ilişkin olumlu tasarımların beraberinde olumsuz tasarımlar da sundukları gözlemlenmiştir.

Çünkü ben çok zor şartlar altında çocukluk yaşadığım için, bugün ben ona dediğim gibi alsam da bir şey yapamam, dediğim gibi ayrı bir eve çıksam, Alican'ın ihti- kirayı veremem, Alican'ın ihtiyaçlarını göremem, dediğim gibi hani onun arkadaş ortamında, arkadaşları farklı bir şeyler yaparken onun farklı bir şey düşünmesini istemem, ona izlenim vermek istemem o yüzden dediğim gibi ben hep bunlara Alican için katlanıyorum. Kötü bir anne miyim, bir nevi yani arkadaşına sorarsanız kötü bir anneyim çünkü vicdan bence dediğim gibi ben dediğim gibi ben kötü anne- anne miyim değilim, yüzde elli değilim diye düşünüyorum. (Şeyma Hanım, 34)

“En azından devlet güvencesi altında huzurunu bozmak istemiyorum.” (Şeyma Hanım, 34)

Yetersiz kaldığımı düşünüyorum çok yetersizim evet bunu biliyorum. Çünkü kızım burada bir şey yapamıyorum elimden bir şey gelmiyor, sadece içimde yaşıyorum (...) ben sonuçta kızımı sadece ayda bir görebiliyorum yani diyorum mesela çarşaf takımı aldım bu arada bana aldığı gün onu sereceğim geldiği gün diyorum mesela çarşaf takımını bir tane aldım, niye beş tane almıyorsun, git al diyorum. (Hasret Hanım, 22)

Yukarıdaki ilk iki örnek aynı katılımcıya aittir. Katılımcının çocuk yanında olsa ona sağlayabileceği maddi koşulların yetersiz olacağını ifade ettiği, maddi yetersizlikten hareketle de kendi anneliğini de içkin bir biçimde kötü annelik olarak sunduğu görülmektedir. İkinci örnekte katılımcı çocuğun kendi yanına döndürülmesini çocuğun ‘huzurunu bozmak’ olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla katılımcının kendi anneliği içerisinde güçlü ve olumlu bir yan bulamadığı, ancak çocuğun şu anki düzenine müdahale etmeyerek fedakarlıkta bulunduğu ve bunun üzerinden dolaylı bir iyi annelik tasarımının geliştirebildiği görülmektedir. Üçüncü alıntıda ise yetersizliğin iyi anne tasarımı dışında bir tasarım olarak sunulduğu, bu yetersizliğin fiilen gerçekleştirilemeyen annelik, bakım verememe hali ile ilişkili bir biçimde ortaya çıktığı gözlemlenmiştir.

Tümgüçlülük, katılımcıların kendi anneliklerini kurguladıkları söylemlerde sık karşılaşılan bir tema olmuştur.

“Ben kızımı kesinlikle ezdirmem. Kendimi koyarım ortaya, canımı bedenimi koyarım ortaya, kızıma asla laf söylättirmem. Kim ne derse desin. Tabii ki canım, arkasındayım. Yani ben şunu söyleyeyim, dedesi de babam da abilerim de kardeşim de Elif’i bilse belki bir şey demezler, belki yani korkuyorum çünkü babamda kalp var, ondan korkuyorum. Babamda kalp olmasa babam şimdi Elif’i çoktan almıştı buradan. (Dilber Hanım, 38)

“Dedim ben olduğum sürece dedim ona asla bir şey çektirmeyeceğim.” (Hasret Hanım, 22)

Yukarıdaki iki alıntıda anneler tümgüçlülüğü (çocuk için ruhsal olarak yeterli olma ve onu anne olarak dünyadan tamamen koruyabilme) çağrıştıran ifadelere rastlanmıştır. Bu çalışmadaki katılımcıların çocuklarıyla birlikte yaşamadığı ve en sık ayda bir kere çocuklarını ziyaret edebildikleri, dolayısıyla çocuklarına anne olarak fiilen bakım veremedikleri bilinmektedir. Katılımcıların söylemlerinde rastlanan tümgüçlülük ifadelerinin, kendilerine ilişkin yetersizlik hissini telafi etme çabası niteliğinde olduğu, dolayısıyla tehlikede olan annelik konumlarının sağlamaştırılması işlevinin olduğu düşünülmüştür.

Annelik Deneyimi

Bu çalışmaya katılan tüm katılımcıların açıklamalarından hareketle oluşturulan ikinci teorik kod ise annelik deneyimidir. Bu çalışmada görüşülen kadınların hamilelikten anneliğe uzanan yolları kesintiye uğramış; çocuklarını kurum bakımına bırakmışlardır. Katılımcılar, gebeliklerini gizlemek durumunda kaldıklarını, sosyal destekten yoksun biçimde gebelik süreci geçirdiklerini ve annelik konumuna girmekte güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Ancak aynı zamanda bu katılımcıların annelik pozisyonunu benimseyen ifadelerde buldukları, gerçekleştirilemeyen annelik deneyimi ile ilgili onarım arzusu duydukları gözlemlenmiştir.

Çok hastane araştırdım ben doğrudan hemen görmeden evlatlık verilsin diye çok araştırdım. (...) evlatlık arayan aileler aradım, işte hatta bir tanesi de dedi ki bana para karşılığı. Ben para filan istemiyorum dedim, ben para filan istemiyorum. İı sadece çocuğuma iyi bakılsın, ben görmek istemiyorum, ben görürsem bu çocukta yani bu çocuktan kopamam. Ondan sonra doğduğunda hani kucağıma getirince Alican’ın sevgisi yani o kokusunu çekince ıı evlatlık vermek istemedim. Çocuk esirgemeye verirken de ben evlatlık verilmesini istemiyorum, (...) sonuçta bu benim evladım, ben bunun kokusunu görmüşüm, yüzünü görmüşüm, ayağını teninin kokusunu hissetmişim, bu benim evladım o yüzden ne olursa olsun ben vermek istemiyorum. (Şeyma Hanım, 34)

Yukarıda alıntısı bulunan katılımcı, resmi olmayan bir birliktelik sonucu oğlunu dünyaya getirmiştir. Gebeliğini annesinden ve erkek kardeşinden saklayan katılımcı aynı zamanda hamilelik sırasında çocuğu düşürmek için ilaç alma girişimlerinde bulunmuş, ancak çocuk sağlıklı bir şekilde dünyaya gelmiştir. Yukarıdaki alıntıda katılımcı, doğuma dek çocuğunu evlatlık verme düşüncesine sahipken, bebeğine temas ettikten sonra onu çocuğunun sevgisini hissettiğini, çocuğu olarak benimsediğini ve evlatlık verme fikrinden vazgeçtiğini ifade etmektedir. Bu alıntıda, gebelik sürecinde çocuğuna ilişkin kapsayıcı düşlemleri olmayan, hatta ona karşı yıkıcı girişimleri bulunan bir annenin doğum ile çocuğuyla fiziksel olarak karşılaşması sonucu kendisini anne olarak konumlandırabildiği görülmektedir.

Direkt kucağıma aldım, emzirmeye başladım, şu göğsümden sanki nasıl derler, can alıyorlardı, o şekilde ağrımaya başladı, o ağrı bile, hani nasıl derler, derler ya, hani anne aslında ilk emzirdikten sonra annedir, annelik duyguyu o şekilde tadar yani, ki zaten ilk o şekilde yaşadım, o acı bana, nasıl derler, yani, tarifi yok ya, acı değildi benim için, yan çok başka duygulardı, o varlık emiyor ben benim göğsümü emiyor, dünyalar benim oldu, acıyı hissetmedim bile, tamamen ve o an bir benimseme başladı benim için, ilk emzirdiğimde benim için benimseme başladı. [ve sonra] ve sonra da zaten devam etti annelik duygum. (Hasret Hanım, 22)

Resmi birliktelik dışında hamile kalan ve doğum gerçekleşene dek bebeğini vermek isteyen bir diğer katılımcı da bebeğiyle onu ilk kez emzirdiği sırada temas ettiğini, bebeğin emmeye başlaması ile kendisini anne gibi hissetmeye başladığını ve bebeğini benimsediğini ifade etmektedir.

Tabii ki şu anda Elif, Elif yanımda olmadığı için annelik duygumu tadamadım tam olarak. Yanımda olmadığı için, aydan aya görüyorum ama yanımda olmadığı için hayır. Bir şey diyemem yani, nasıl bir, duygu tuhaf duygu, güzel bir duygu, heyecanlı güzel bir duygu annelik olmak, güzel bir duygu, ama yanımda olmadığı için de bir şey diyemiyorum. (Dilber Hanım, 38)

Araştırmacı tarafından anneliğin kendisine ne çağrıştırdığı sorulduğunda yukarıda alıntısı bulunan katılımcının kızıdan uzak olduğu için annelik duygusunu tam anlamıyla yaşayamadığını ifade ettiği görülmektedir. Çocukla olan fiziksel ayrılık durumu kendisinin annelik deneyimlerini kısıtlamakta, (“*yanımda olmadığı için annelik duygumu tadamadım tam olarak*”) kendi anneliği ile ilgili öznel çağrışımlara ulaşamayıp, kendi anneliğini “tuhaf”, “güzel”, “heyecanlı” gibi normatif kabul edilebilecek duygu ifadeleriyle tarif etmektedir. Kısa ve öznel olmayan bu tarifi hemen arkasından katılımcı, çocuğu yanında olmadığı için annelikle ilgili daha fazla bir şey diyemediği biçiminde de bir gerekçe sunmaktadır.

Missonnier'in (2006, aktaran, Tunaboşlu-İkiz, 2007) gebe kalma arzusu ve anne olma arzusu arasında yaptığı ayırım burada devreye girmektedir. Missonnier (2006, aktaran, Tunaboşlu-İkiz, 2007), hamile kalma arzusunun kadının bedeninin annesinin bedeni gibi çalışabildiğinin narsistik bir ispatı olduğunu, ancak anne olma arzusunun daha fazla süreklilik gerektiren bir arzu olduğunu ileri sürer. Dolayısıyla, anne olma arzusu her durumda hamile kalma arzusunu takip etmemektedir.

Keşke diyorum olmasalardı, en azından şöyle olmasalardı, böyle eziyet çekmezlerdi, böyle olacağını zaten bilmiyorum, bilmiyorum annelik şu an onlara zaten yapamıyorum. Bence şu an anne değilim, [oysa görüyorsunuz] tabii ki, hiç bırakmadım. Hiçbir hafta ben onları vereli neredeyse üç yıl olacak, hani koruyucu aile ayrı normal yurda vereli; hiçbir haftamı bırakmamışım. Her hafta gitmişimdir. (Yeliz Hanım, 45)

Benzer şekilde, yukarıdaki katılımcının, onları düzenli ziyaret ediyor olsa dahi çocuklarına 'annelik yapamadığı' için kendisini anne olarak hissetmediğini ifade ettiği görülmektedir. Çalışmaya katılan annelerin kendi annelik konularına ilişkin olarak yaşadıkları ikircikli duyguların, hem çocuklarından uzakta oldukları ve anneliği fiilen gerçekleştiremedikleri için kendilerini anne olarak hissetmekte zorlanmalarıyla hem de annelik arzularının güçlü olmamasıyla ilişkili olduğu düşünülebilir.

Katılımcıların kendilerini anne gibi hissedememekle ilgili ifadelerinin arasında öne çıkan bulgulardan bir diğeri de fiilen çocuklarına uzun süre bakım verememiş olan bu annelerin, çocuklarına bakım verme konusunda eksik hissettiklerini dile getirmeleri olmuştur. Bu eksiklik dolayısıyla katılımcıların kendi anneliklerini çocuklarına geçmişte bakım verebildikleri gün/hafta çerçevesinde değerlendirdikleri gözlemlenmiştir.

“Ben aslında üç gün yaşayabildim, üç gün yanımda kızım kaldı, üç gün boyunca zaten dediğim gibi geçen anlatmıştım, hiç yanımdan ayırmadım.” (Hasret Hanım, 22)

Ben dediğim gibi ben 20 günlük annelik yaşadım. Ben bilmiyorum. Dediğim gibi ben [1 sn] Alican'ın anne demesini görmedim, duymadım, emeklemesini görmedim hani annelik gerçekten hani ben anne miyim değilim ben anne, ben sadece oğluma yirmi günlük bir annelik yapabildim, ee ben kendimi anne olarak görmüyorum, bazen diyorum ki gerçekten anne olmuş olsam diyorum, evladını orada bırakmazdın, bazen diyorum, ama evladın için bunu yapıyorsun, çünkü şu an tutunacak dalın yok. (Şeyma Hanım, 34)

Yukarıdaki her iki alıntıda da iki ayrı katılımcının kendi annelik deneyimlerini çocuklarıyla geçirdikleri gün sayısı üzerinden değerlendirdiklerini, çocuklarına ne kadar süreyle bakım vermişlerse kendilerinin o kadar 'annelik yapabildiklerini' ve 'annelik

yaşadıklarını' ifade ettikleri görülmektedir. Bakım vermenin anne olmakla eş tutulmasının sonucu olarak, güncel olarak çocuklarıyla birlikte yaşamayan ve onlara bakım veremeyen bu annelerin kendilerini şimdiki zaman içerisinde de anne olarak konumlamakta güçlük çektiği gözlemlenmiştir.

Katılımcılar, çocuklarına annelik yapamadıklarını hissettiklerini ifade ettikten sonra, görüşmenin çeşitli noktalarında bunun eksikliğini hissettiklerini ve bu eksikliği çocuklarıyla vakit geçirerek veya onlara bakım vererek onarma arzusu içerisinde olduklarını belirten ifadeler kullanmışlardır.

Oğlumla baş başa kalmak istiyorum hani oğlumla güzel bir hayat hani yaşayamadıklarımı yaşamak istiyorum, (...) oğlumla hiç yani emeklemesini görmedim, anne demesini duymadım, baba demesini duymadım, hani ben oğlumla öyle sıkı o zamanlar tabii yirmi kırk günlük bir bebek öyle sarılarak böyle içinize hani koklayarak uyuyamıyorsunuz bir şey olur diye, onları yapamadım, onları yapmayı çok istiyorum(...)hani Alican'ı sabahtan akşama kadar parkta gezdirmek oynatmak istiyorum, onu çok yapmak istiyorum, Alican'la sinemaya gitmek istiyorum, onu elinden tutup gezdirmek istiyorum, yani onunla yaşamadıklarımı yaşamak istiyorum, bir anne oğul sevgisi yaşamak istiyorum."Şeyma Hanım, 34)

Katılımcılarda gözlenen telafi arzusunun nitelikleri yukarıdaki detaylı alıntıda bulunabilir. Katılımcı, oğlunun kendisinden ayrı büyümesinin sonucu olarak, bir çocuğun büyümesindeki emekleme, anne-baba değişimini duyma gibi temel evrelerde onun yanında olmadığını belirterek hem anneliğini gerçekleştirmedeki eksikliğini hem de tam kurulamamış olan bu ilişkiyi kurma arzusunu özetlemiştir. Aşağıdaki alıntıda ise katılımcı, annelik deneyiminin kesintiye uğramış olduğunu, çocuğunun büyümesine tanıklık ve eşlik edememe (ilk adımlarını ve ilk konuşmalarını dinleyememek) üzerinden anlatmaktadır. Katılımcıya göre çocuğunun fiziksel bakımını gerçekleştirme (banyo yaptırmak) ve fiziksel olarak çocuğa eşlik etmek (birlikte uyumak) annelik deneyimin yeniden hayata geçirilmesini sağlamanın yollarıdır. Bu sayede katılımcı, eksikliğini hissettiğini belirttiği, diğer anneler gibi çocuğuna bakmanın hazzını deneyimleyebilecektir. Erken bebeklik döneminde, bebeğin bütünleşmemiş ruhsal parçaları ve kişiliği için bebeğin fiziksel derisi dağılmaya karşı sınır koyucu bir görev görmektedir. Annenin bebek ile kurduğu fiziksel temas da (örneğin bebeği bakım verirken tutması) benzer şekilde bebeğin bütünleşmemiş kişiliği için kapsayıcı işleve sahiptir (Bick, 2016, ss. 52-53), bu temas yoluyla bebeği seven anne imgesi ruhsal olarak içselleştirir (Anzieu, 2016, s.251) ve annenin bedeniyle temas ettiği, okşandığı, taşındığı, yıkandığı zaman, derisinin annesiyle temas eden yüzeyi sayesinde içeri ve dışarı yüzey ayrımını keşfeder; bebek temas eden deri yoluyla annesi tarafından kapsandığını hisseder (Anzieu, 2016, s. 40). Bu doğrultuda,

katılımcının de eksikliğini hissettiği üzere, fiziksel bakımın bebek için aynı zamanda ruhsal bakım anlamına geldiğini de söyleyebiliriz.

İlk adımlarını, ilk konuşmalarını hiç dinleyemedim, hiç yanında değildim, ı mesela parka götürmek istiyorum, beraber banyo yapmak istiyorum, banyo, çok basit bir şey aslında, ama benim hayallerimden bir tanesi ve kızımınla birlikte uyumak çok istiyorum, yani en büyük hayallerimden bir tanesi o. (Hasret Hanım, 22)

Katılımcıların deneyimlediklerini ifade ettikleri diğer bir durum olan gizlenen hamilelik ise, literatürde gebeliğin farkında olunmasına rağmen gizli tutulması olarak tanımlanmaktadır (Murphy-Tighe ve Lalor, 2016). Hamileliğini gizleyen kadınlar korku, damgalanma endişesi ve yalıtılma deneyimlemektedirler (Conlon, 2006, aktaran Murphy-Tighe ve Lalor, 2016). Çocuklarına resmi bir beraberlik dışında hamile kalan ve hem ailesinden hem de sosyal çevresinden gebeliğini saklamak zorunda kalan katılımcılar, hamileliklerini dışarıya açık bir şekilde yaşayamamanın kendi annelik süreçleriyle ilgili bir eksiklik oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

Ondan sonra beraber işe gittik, yazın, biraz zor, duygulanacağım ama kusura bakmayın [ağlayarak] çalışıyorum, tekstilde çalışıyorum, makinedeyim, yazın ortasında kapşonla işe gittim. Kapatmak için ört ayıbımı kapatmak için...Elifi karnımdayken o mücadeleyi çektim, gördüm, herkes hamileliğinde giyinirdi, gezerdi, verdi içerdi, ben sakladım, hamileliğimi sakladım. (Dilber Hanım, 38)

Yukarıdaki katılımcı, hamilelik sürecinden bahsederken, hamileliğini gizli yaşamak zorunda kalmasından zorlanarak (ağlayarak) bahsetmekte ve kendisini diğer hamile kadınlarla kıyaslayarak, hamileliğini *ayıbını örtmek* zorunda olmak biçiminde tanımlamıştır. Gebeliklerini yakın çevrelerden saklamak durumunda kalan katılımcıların yukarıdaki alıntıda da görüldüğü gibi hamileliklerinde sosyal destekten yoksun oldukları ve bu dönemde stres altında oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcıların gebeliklerini sosyal çevreden kabul görmemesinin sonucu olarak, anneler bebeklerini benimseyememe, utanç verici bir nesne olarak görme, bebeği bedenden dışarı atmak isteme ve kürtaj girişiminde bulunma gibi deneyimler yaşamışlardır.

Bir şekilde hani dediğim gibi o rahimde kitle var diye ben ailemi kandırdım, ı öyle zorluklar yaşadım yani onu şey evreye gelmesinde çok zorluklar yaşadım [hm hm] ailemden gizledim bol kıyafetler giydim ee çok zor bir dönemdi benim için çünkü anlatılması zor bir dönem oo çok zor günler yaşadım, yemek yemedim işte karnım büyümesin diye yemek yemedim o aç kaldım işte çok böyle iğneler vurundum hani çok saçmalıklar yaptım en azından ölsün diye... (Şeyma Hanım, 34)

Hani annem o şekilde yaptıktan sonra ki ben annemi çok çok seviyordum gerçekten, o çocuk aramıza girdi gibi hissediyordum, annem bana soğuk davranıyor diye, diyordum alın bunu, atın, doğurayım, öldürün diyordum. Gömün diyordum ama istemiyorum, başkalarına verin diyordum böyle. (...) çünkü istemiyorum, bir isteksizlik var, annemle arama girdiğinden dolayı bir isteksizlik hâkim. (Hasret Hanım, 22)

Gebelik, kadının bilinçdışı arzuları ve ilişkisel çatışmalarını yeniden gündeme getiren bir dönem olması sebebiyle hamilelikte henüz doğmamış çocuğa ilişkin düşünceler, korkular ve düşlemler, kadının kendi anne babasıyla olan Ödipal ilişkisinden veya kendi annesel agresyonundan bağımsız değildir (Keser, 2003, s. 39). Bilinçdışı bağlar üzerine düşünen psikanalist Rene Kaës'e göre (2009), yenidoğan yalnızca aile grubunun devamlılığını güvenceye alan bir halka değil, aynı zamanda kaygılandırıcı, yabancı bir ikinci, davetsiz bir misafirdir. Bu katılımcının durumunda bebeğin, annenin kendi annesiyle yaşadığı bilinçdışı sembiyotik ilişkiye yönelik bir tehdit oluşturduğu ve bu sembiyozu bozduğu, anne kız ilişkisine ruhsal olarak dışarıdan gelen yıkıcı bir etki yarattığı ve katılımcıda öfke duyguları ve bebekten kurtulma arzusu uyandırdığı düşünülebilir.

Yukarıdaki alıntılarda katılımcıların gebeliklerine yaklaşımları ve değerlendirmeleri, çocuklarına ilişkin yıkıcı bilinçdışı düşlemleri olduğunu akla getirmektedir. İkinci alıntıda bebek, katılımcı annenin kendi annesi ile arasına giren bir üçüncü olarak konumlanmış, anne-kız ilişkisinde neden olduğu mesafe nedeniyle benimsenemediği ifade edilmiştir. Gebelik süresince çocuğun annesi tarafından benimsenmemesi, katılımcının kendisini anne olarak konumlayamamasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu noktada bilinçdışı çatışmalı dinamikler ve Ödipal sorunsalı yeniden hatırlamak önemli olacaktır. Psikanalitik kurama göre çocuğun, bir özne olarak meydana gelebilmesi, ancak anne babası (ya da büyükanne-babası) tarafından kendi narsisistik uzantıları olarak hayal edilmiş olursa mümkün olacaktır. (Kaës, 2009).

Ordan direkman kuruma gittim. [Kendiniz gittiniz?] Kendim gideceğim, kiminle gideceğim? [Kardeşleriniz?] Onlar gelmediler hastaneye, gelseler [eşleri var diye?] Tabii canım. [Anneniz?] Zaten hemşire bakıyor zaten ilgileniyor, ne gerek var ki, annem yaşlı zaten dizleri ağrıyor, ne diye gelsin, buraya zor geldi, Rabia Hanım filan gördü, onu hastaneye götürürken, hastaneye gidip geliyorum, annemi götürüyorum. Dizlerinde rahatsızlık var, Rabia Hanım görüyor biliyor yani. [Zor oldu mu tek doğum yapmak, tek başınıza?] Sezaryenle yaptım zaten ne zor olacak ki, gittim kendimi teslim ettim, Allah'a önce teslim ettim kendimi, sonra doktora, ne diyeyim. (Dilber Hanım, 38)

Yukarıdaki alıntı ise hem doğum yapmaya hem çocuğunu kuruma bırakmaya tek başına giden bir katılımcıya aittir. Bu katılımcı doğum sırasında yalnız olma durumunu zor ve acı olarak deneyimlememiş, öznel deneyimini norma yakın bir konumda kabullenmiştir. Hem doğum hem de çocuğunu kuruma bırakma gibi iki önemli olayın da yalnız geçirildiği halde yalnızlık hissinin reddedilmesi, katılımcı her ne kadar kendi koşullarına ve aile ilişkilerine dair açıklamalar getirse de inkâr düzeneğini kullandığını düşündürmüştür. Danışanın yalnız doğum yapma ve çocuğunu tek başına kuruma bırakma gibi travmatik etkileri olabilecek yaşantıları duygudan arındırmış bir biçime anlatmasının, ruhsal acıyı işleyebilmesi için gerekli ruhsal işleyiş ve ruhsal desteğe sahip olmamasının sonucu olabileceği düşünülmüştür. Bu deneyimin normalleştirilmesi ve belki de katlanılabilir kılınması için Allah inancı ve otorite figürü olarak doktorun kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Genel olarak bakıldığında, katılımcıların gebelik süresinde bebeklerine karşı hem olumlu hem olumsuz hisler barındırabildikleri gözlemlenmiş; bebeği aldırma, düşürmek, bebekten kurtulmakla ilgili yıkıcı ifadelerin toplumdaki ahlaki normların resmi olmayan beraberlikler sonucu dünyaya gelen çocukları stigmatize etmesinin yanı sıra annesel agresyonun ve bilinçdışı Ödipal çatışmaların yansıması olarak da değerlendirilebileceği düşünülmüştür. Sosyal çevreden gizleme koşulunun geçerli olduğu katılımcıların bazılarının bebeği ruhsal olarak tutma kapasitelerinin olduğu, bazılarının ise gebelik sırasında annelik konumunu benimseyemedikleri söylemsel düzlemdeki ifadeleri doğrultusunda anlaşılmıştır. Annelerin gebelikte bebeklerine karşı hissettikleri yıkıcı ve olumsuz hislerin, çocukların doğumuyla dönüşebildiği yine katılımcıların söylemlerinde gözlemlenmektedir.

Çocuk Tasarımları

Çalışmanın üçüncü teorik kodunu çocuk tasarımları oluşturmuştur. Görüşmeler sırasında, bir katılımcının dışında diğer tüm katılımcıların sahip oldukları çocuklara plansız şekilde gebe kaldıkları, dolayısıyla gebelik öncesinde ve hamile olduklarını fark edene kadar geçen sürede bebeğe ilişkin bir düşünme, duyguya veya plana sahip olmadıkları bilgisi edinilmiştir. Aşağıda alıntılanan katılımcılar, gebeliğini fark edene kadar çocuğunu düşünmemeyen anne tipini örneklemektedir.

11, Ziya, 11 önce çalışıyordum 11 F. Sementinde bir lokantada çalışıyordum eşimle beraber, aynı lokantada çalışıyordum, orada 11 bir aniden rahatsızlaştım, rahatsızlaşınca doktora gittim, doktor dedi hamilesin, bilmiyordum hamile olduğumu, ee yalan söylemeyeyim 15-20 gün sonra işi bıraktım, doktor dedi bünyen kaldırmaz dedi. İş bıraktım, ama Ziya'da hamilelik çok zor geçti. (Zehra Hanım, 36)

Çalışıyordum ama belim ağrıyordu benim, belim ağrıyordu şeye gittim, ee bizim orada devlet hastanesine gittim bel ağrısı için, ultrasona girdim. Ultrasona girdim, bir şey çıkmadı, beni şeye yönlendirdiler, S semtine, orda ee şey var ya ultrason var ya, bakıyorlar, ona yönlendirdiler beni; doktor bana dedi ki, hamilesin. Yani şok oldum. Hamilesin, niye çünkü 6 sene çocuğum olmadı ya benim, korunmadım, şok oldum bir yanda ağlıyorum, bir yanda seviniyorum hani çocuğum olacak diye seviniyorum bir yanda çaresizim, ailem bilmiyor, ondan sonra dört ayda üç iki buçuk, üç aylık hamileymişim. (Dilber Hanım, 38)

Ancak, katılımcıların kendi çocuklarına yönelik, şahsa özel düşlemleri olmasa da bazı katılımcılar çocuk sahibi olmaya ilişkin daha genel addedilebilecek isteklerini dile getirmişlerdir. Bu durum ikinci alıntıda “*Bir yanda üzıldüm, üzıldüm, bir yanda üzıldüm, bir yanda sevindim, tabii ki ilk çocuğum olacak, kız çocuğu istiyordum.*” ifadesiyle dile getirmiştir.

Katılımcıların çocuklarıyla ilişkilerinin de araştırıldığı bu çalışmada, görüşmeler sırasında katılımcıların çocuklarına atfettikleri özellikler de belirlenmiştir. Kuruma bırakılan çocuklara ait tasarımların yalnızca masum, iyi, çok sevilen, sıcakkanlı, akıllı gibi olumlu niteliklerden oluşturulduğu gözlemlenmiştir:

“Ki onlar da öyleler. Ve hiç çocuklarımı oraya verdim, eee, o kadar bilinçliler ki, o kadar her şeyin farkındalar ki, annem şu an bize bakamıyor, biz burada durmak zorundayız. Hiç asilik yapmadılar biliyor musunuz?” (Yeliz Hanım, 45)

Bazı çocuklar vardı hani bir insan bir ay görmediği insana pek yaklaşamaz soğuk davranırlar hani gidip kendini öptürmez kendine sarılmasına izin vermezler, benim oğlum öyle değil mesela ben ayda bir kere görüyorum ama ben oğlumla mesela sarılıyoruz o beni öpüyor ben onu öpüyorum, o bana Şeyma anne diyor bazen siz diyor bazen (...) ama sonuçta benim oğlum bana karşı yaklaşımı çok iyi yani yabancı yok, en azından ha bu her ay beni gördüğü için belki bilemiyorum ama bana karşı soğuk bir soğukluğu yok (...) çok vicdanlı ya da çok merhametli bir çocuk benim oğlum. (Şeyma Hanım, 34)

Yukarıda farklı katılımcılara ait olan her iki alıntıda da çocuklarının anneler tarafından akıllı, söz dinleyen, sevecen, sıcakkanlı, merhametli gibi olumlu özelliklerle tanımlandığı gözlemlenmektedir.

O [büyük olan kız çocuğu] kendini kurtardı sayarım, çünkü az veya çok, az veya çoktan hariç gerçi bütün olan her şeyi biliyor, ne yaşadı neler gördü, bu sebeplere nasıl gelindi, her şeyin bilincinde, biliyor bazı şeyleri, fark ediyor ama yavrum küçük, [küçük olan oğlan çocuğu] o hiçbir şey bilmiyor, baba şeyini hiç görmedi, sevgisi olsun ne bileyim şeyi olsun, hiç görmedi. (Zehra Hanım, 34)

Yukarıdaki alıntı, 5 yaşındaki oğlu güncel olarak koruyucu ailede bulunan, 15 yaşındaki kızı ise kurum bakımında olmayan ve zaman zaman babası, zaman zaman annesi ile ikamet eden bir kızı olan katılımcıya aittir. Katılımcı, henüz ergenlik çağının başlarında olan kızını dışarıya ve dolayısıyla kendisine ihtiyaç duymayan bir şekilde konumlamaktadır (“*o kendini kurtardı sayarım*”). Kuruma verdikleri çocuklar dışında çocukları bulunan katılımcıların, bu çocuklar hakkında sundukları tasarımların, kuruma bırakılan çocukların tasarımları kadar olumlu olmadığı gözlemlenmiştir. Kurum bakımına bırakılmamış olan çocukların anne figürüne ihtiyaç duymayan; kurum bakımındaki çocukların ise tezat oluşturacak şekilde anneye ihtiyaç duyan çocuklar olarak sunuldukları gözlemlenmiştir. Katılımcıların kuruma verilen çocuklarının istisnasız olarak olumlu şekillerde sunulmaları, çocuğu terk etmekten kaynaklanan bir suçluluk hissinin telafisi olarak yorumlanabilir.

Tartışma

Bu çalışmanın genel amacı çocuklarını kurum bakımına bırakmış olan annelerin, çocuklarını bırakmış olma durumunu nasıl ya da hangi ruhsal stratejilerle anlamlandırdıklarını araştırmaktır. Kuram oluşturma yaklaşımına uygun şekilde yürüttüğümüz bu çalışmada, katılımcılarla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde annelik tasarımları, annelik deneyimi ve çocuk tasarımları olarak adlandırdığımız teorik açıklamalar belirlenmiştir. Sayıca az katılımcıyla çalışmanın gerçekleştirilmesi, kuram oluşturma yaklaşımı gereğince anlam kategorilerinin doygunluğa ulaşp ulaşmadığının teyit edilememesine neden olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada kuram oluşturma, metodolojik bir çerçeve olarak kullanılmış, ancak yöntemsel olarak kısaltılarak uygulanmıştır.

Katılımcıların kendilerine ilişkin hem ‘iyi anne’ tasarımları, hem iyi anneliğin dışında kalan hem ‘kötü anne’ veya ‘yetersiz anne’ tasarımları, hem de ‘tümgüçlü anne’ tasarımları sundukları, iyi anneliğin en önemli özelliği olarak çocuklarına karşı fedakâr olmayı öne sürdükleri gözlemlenmiştir. Fedakârlık ve tümgüçlülük niteliklerinin ön plana çıkartılmasının, çocuk ve anne arasında yaşanan ayrılığa, katılımcıların gerçekleştiremedikleri, dolayısıyla kendilerini yetersiz hissettiren anneliklerine ve bu durumların neden olabileceği ruhsal çatışmalara karşı onarım ve inkâr mekanizmaları olarak kullanılabileceği düşünülmüştür.

Çocuklarını resmi beraberlik dışında dünyaya getiren katılımcılar, gebeliklerini aileleri ve sosyal çevrelerinden gizlemek zorunda kaldıklarını, gebeliklerini dışarıya açık bir şekilde yaşayamamış olmanın eksikliğini ifade etmişlerdir. Gizlenen gebelik hem anne hem de bebek için tehlike arz etmekte ve kadınların çocuklarını dünyaya getirecekleri güvenli bir alana sahip olmadığına işaret etmektedir. Gebeliğini gizlemek zorunda kalan katılımcıların gebelik döneminde bebeğe karşı yıkıcı tutumlar içerisinde oldukları ancak doğuma yakın ve doğumdan

sonraki dönemlerde kendilerini çocuklarının annesi olarak benimsediklerini ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Gizli gebelik yaşayan katılımcıların aynı zamanda gebelik sırasında çocukla ilgili düşlemsel bir alan yaratamadan veya plan yapamadan gebe kaldıkları, sosyal dışlanma ve can güvenliği riski eşliğinde teşkil ederken çocuklarını dünyaya getirdikleri, sosyal koşulların da bebekle olan ilişkilerini ve bebeğe dair düşlemlerini etkileyeceği unutulmamalıdır; dolayısıyla katılımcıların sosyal koşullarının çocuklarına yönelik hissettikleri çifte-değerlilik üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların güncel durumda da kendilerini anne olarak konumlamakta zorlanmalarının, anneliğe ilişkin çiftedeğerliliğin bir belirtisi olabileceği de düşünülmüştür.

Bu çalışmada annelik konumuna girmekte güçlük çekmenin başat bir sebebi olarak, annelerin çocuklarıyla birlikte olmamaları sunulmaktadır. Görüşmelerde sıklıkla ortaya çıkan bir diğer tema ise, çocukları hayatta olan fakat kendilerinden bakım alamayan bu annelerin *anneliklerini gerçekleştirememe* ifadeleri ile ilişkilidir. Bu olgu, analiz içerisinde annelerin çocuklarına bakım verememekten ötürü hissettikleri eksiklik duygusu olarak ortaya çıkmıştır. Schofield ve diğerleri (2010), çocukları kurum bakımında olan ebeveynlerin hukuki olarak ebeveyn ünvanına sahip olmalarına rağmen uygulamada çocuklara anne-babalık yapamadıklarını, bu durumun da çocuklarına yönelik hissettikleri kayıp hislerini daha karmaşık bir hale getirdiğini vurgulamışlardır. Çocuklarına bakım verememenin ve annelik yapamamanın eksikliğini dile getiren katılımcılar aynı zamanda bu eksiklikle ilgili telafi arzusu içerisinde olduklarını da belirtmişlerdir.

Kurum bakımında olan çocuklarla güncelde kurulan ilişkiler aktarılırken öne çıkan unsurlar, çocukla ruhsal olarak yakın olma isteği ve çocuklara ilişkin olumlu tasarımların sunulması olmuştur. Çocuklarını kurum bakımına bırakmaktan kaynaklanabilecek olan suçluluk duygusu sebebiyle koruyucu aile yanındaki çocuklarının olumlu yönlerine vurgu yapıldığı da düşünülmüştür.

Bu çalışmada ortaya çıkan temalar üzerinden genellemeler yapılmış olsa da her kadının gebelik sürecinin ve çocuğuyla ilişkisinin, kadının ruhsal dünyası, çevresel, biyolojik ve sosyal faktörlerle şekillenen kendine özgü bir hikâye olduğu (Raphael-Leff, 1993; aktaran Tamerik, 2013, s. 34) unutulmamalıdır. Aynı zamanda bu çalışmaya katılan katılımcıların içlerinde bulunduğu topluma ait kültürel kodların, kültürel ve dini inanışların, bu katılımcıların benimsedikleri baş etme stratejilerinden bağımsız düşünülemediği, dolayısıyla bu çalışmada elde edilen bulguların katılımcıların ait olduğu kültürel ve toplumsal düzleme göre değerlendirilmesi gerektiği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Kadınların kendilerini güvende hissederek geçirebilecekleri gebelik dönemleri ve sosyal destek yoksunluğunda faydalanabilecekleri kurumsal destek; anne-bebek ilişkisi ve

annenin bebeği kurum bakımına bırakma-bırakmama konusunda vereceği kararı etkileyecek olması açısından önem arz etmektedir ve geliştirilecek sosyal hizmet politikaları için dikkate alınması gereken bir konuyu oluşturmaktadır. Aynı zamanda gerçekleştirilen çalışma, kurum bakımındaki/koruyucu aile hizmet modelindeki çocukların ebeveynleriyle ilişkilerinin düzenlenirken dikkate alınabilecek dinamikleri sunmaktadır.

Özetle, Türkiye’de çocuklarını kurum bakımına bırakan annelerle gerçekleştirilen niteliksel ve psikanalitik bakış açılı çalışmaların mevcut olmaması, hem de dünya literatüründe bu konuda gerçekleştirilen çalışmaların psikanalitik bakış açısıyla yürütülmemiş olması sebebiyle bu çalışmanın, özgün nitelikte olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma; toplum içerisinde olumsuz olarak etiketlenmeye açık olan ve toplum nezdinde oldukça kırılgan, kendi çocukları açısından ise kritik bir pozisyona sahip olan ‘çocuklarını bırakmış anneler’in kendileri hakkında söz söylemeleri ve kendi öznel annelik deneyimlerini ortaya koymaları için bir alan açmayı hedeflemiştir. Bu açılan alanın, kişilerin yaşadıkları sosyo-ekonomik dezavantajların yanı sıra hayatla ve çocuklarıyla kurdukları ilişkilerin ve öznel, ruhsal dinamiklerinin anlaşılmasına, hem onların bireysel ve farklı kişisel hikayelere sahip kadın ve anneler olarak tanınmasına ve belirli sosyal kodların dışına itilmelerini engellemeye yardımcı olabileceği düşünülmüştür. Bu kişilerin sosyal olarak tanınmasının ise anne ve çocuklar için önleyici ruh sağlığı çalışmalarının geliştirilmesine olanak vereceği düşünülmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Tüm yazarlar eşit olarak katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazarlar çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek Beyanı:

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Onayı:

Bu çalışma, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 52766 numaralı Etik Kurulu onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Kaynakça

- Abrams, P. (2015). The bad mother: Stigma, abortion and surrogacy. *The Journal of Law, Medicine and Ethics*, 43(2), 179-191. <https://doi.org/10.1111/jlme.12231>
- Aloi, J. A. (2009). Nursing the disenfranchised: Women who have relinquished an infant for adoption. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 16(1), 27-31.
- Anzieu, D. (2016). *The skin-ego*. (N. Segal, Çev.). Londra: Karnac Books. (1995)
- Aparicio, E., Pecukonis, E. V., ve O'Neale, S. (2015). "The love that I was missing": Exploring the lived experience of motherhood among teen mothers in foster care. *Children and Youth Services Review*, 51, 44-54. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.02.002>
- Barlow, C. A., ve Cairns, K. V. (1997). Mothering as a Psychological Experience: A Grounded Theory Exploration. *Canadian Journal of Counselling*, 31(3), 232-47.
- Benjamin, J. (1988). *The bonds of love: Psychoanalysis, feminism, and the problem of domination*. New York: Pantheon. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(90\)90292-y](https://doi.org/10.1016/0191-8869(90)90292-y)
- Bick, E. (2016). Erken dönem nesne ilişkilerinde deri deneyimi. İçinde J. Magagna ve N. Güleç (Edl.) *Bebeği Anlamak* (ss. 52-57). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Chun Tie, Y., Birks, M., ve Francis, K. (2019). Grounded theory research: A design framework for novice researchers. *SAGE Open Medicine*, 7, <https://doi.org/10.1177/2050312118822927>
- Clutter, L. B. (2014). Adult birth mothers who made open infant adoption placements after adolescent unplanned pregnancy. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 43(2), 190-199. <https://doi.org/10.1111/1552-6909.12280>
- Corbin, J. M., ve Strauss, A. (1990) Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13(1), 3-21.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (O. Birgin, S. Ünal, T. Özsevgeç, Y. Dede, A. Bacanak, A. Bakla, A. Budak, G. Hacıömeroğlu, İ. Budak, M. Aydın, M. Bütün, M. Aydın ve S. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal. (1997)
- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (15 Temmuz 2005). T. C. Resmi Gazete sitesinden alınmıştır: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>
- Davies, L., Krane, J., Collings, S., ve Wexler, S. (2007). Developing mothering narratives in child protection practice. *Journal of Social Work Practice*, 21(1), 23-34. <https://doi.org/10.1080/02650530601173516>
- Henney, S. M., Ayers-Lopez, S., McRoy, R. G., ve Grotevant, H. D. (2007). Evolution and resolution: Birthmothers' experience of grief and loss at different levels of adoption openness. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(6), 875-889.
- Kaës, R. (2012, 28, 04) Bilinçdışı Bağlar: Psikanaliz ve Grup [Konferans Sunumu] Bir Konuk, Bir Kuram-7, İstanbul Fransız Kültür Merkezi, İstanbul, Türkiye.
- Keser, V. (2003). Bir varmış bir yokmuş. İçinde A. Gürdal Küey, T. Tunaboşlu-İkiz, M.L. Kayaalp, R. Tükel ve E. Abreveya (Edl.), *Psikanaliz Yazıları 6: Hangi Psikanalist* (ss. 31-36). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Koruyucu Aile Yönetmeliği (14 Aralık 2012) T. C. Resmi Gazete sitesinden alınmıştır: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121214-2.html>

- March, K. (2014). Birth mother grief and the challenge of adoption reunion contact. *American Journal of Orthopsychiatry*, 84(4), 409.
- March, K. (2015). Finding my place: Birth mothers manage the boundary ambiguity of adoption reunion contact. *Qualitative Sociology Review*, 11(3), 106-122.
- Murphy Tighe, S., ve Lalor, J. G. (2016). Concealed pregnancy: A concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 72(1), 50-61. <https://doi.org/10.1111/jan.12769>
- Parker, R. (1997). The production and purposes of maternal ambivalence. İçinde W. Hollway ve B. Featherstone (Edl.), *Mothering and Ambivalence* (ss. 17-36). London: Routledge.
- Schofield, G., Moldestad, B., Höjer, I., Ward, E., Skilbred, D., Young, J., ve Havik, T. (2010). Managing loss and a threatened identity: Experiences of parents of children growing up in foster care, the perspectives of their social workers and implications for practice. *British Journal of Social Work*, 41(1), 74-92. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq073>
- Swigart, J. (1992). *The myth of the badmother: Parenting without guilt*. New York: Avon Books.
- Tamerk, I. S. (2013). Anneliğe giden yolda. İçinde D. Arduman (Ed.) *Cinsiyet, Cinsel Kimlik ve Cinsellik* (ss. 33-38). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tunaboşlu-İkiz, T. (2007) Anne ol(a)mama. İçinde A. Gürdal Küey, T. İkiz, L. Kayaalp, R. Tükel ve E. Abrevaya (Edl.) *Psikanaliz Yazıları 14: Annelik* (ss. 61-68) İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Wallbank, J. A. (2001). *Challenging motherhood(s)*. New York: Prentice Hall.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Willig, C. (2008). *Introducing qualitative research in psychology*. New York: Open University Press.

The Motherhood Experiences of Women Who Have Left Their Children to Institutional Care: A Psychoanalytical and Grounded Theory Approach

Summary

This study aimed to examine the mental representations, psychic processes and coping strategies of women who left their children to institutional care and whose children were subsequently included in foster family service. More specifically, the purpose of the research was to discover experiences of these women from a psychoanalytical perspective situating their experiences into an explanatory framework. Semi structured interviews consisting of two stages were carried with a group of five women who left their children to institution care themselves. Motherhood representations, subjective experiences of motherhood and child representations of the participants were analyzed using grounded theory method. Emergent themes in the obtained data formed the basis of grounded theory. Existing studies were also observed to familiarize with non-psychoanalytic perspectives. In order to unite psychoanalytic perspective with qualitative research perspective, grounded theory method was chosen for data coding adopting a framework of psychoanalytical concepts on the background. Open coding, axial coding and selective coding were utilized.

The participants provided both good and bad representations about their motherhood and described themselves as omnipotent and sacrificing mothers. The presence of both positive and negative aspects of motherhood might point out the ambivalence regarding positioning as a mother, while feelings of omnipotence might be a coping strategy to compensate for the separation from the offspring.

Our participants expressed both positive and negative feelings towards their own babies during pregnancy. Their destructive expressions like aborting the baby, miscarrying the baby, or getting rid of the baby might indicate maternal aggression or unconscious Oedipal conflicts. It was inferred that participants who concealed their pregnancy from their social environment had the capacity to hold the baby psychologically while some other participants wouldn't accept the position of motherhood during pregnancy.

All participants reported positive representations of their children who were left to institutional care. They also emphasized their wishes to live with their children indicating a possible attempt to compensate for the feelings of guilt arising from leaving their children. Cultural codes and religious beliefs of the society should also be taken into consideration while contextualizing our participants' coping strategies.

This study aimed to provide room for mothers 'who left their children to institutional care' as an at-risk group who are vulnerable to stigmatization. By providing room for

expression, it is believed that the recognition of the perspectives, needs and the subjective experiences and psychic reality of mothers by others and the society opens up other paths. That is to say room for expression for these participants is thought to grow an opportunity for subjectivization them, empowering them to reclaim their experience psychologically and socially through forming a narration of their experience. Also bridging psychic and social reality, as aimed in this study, might pave the way for developing preventive mental health studies both for women and children.